

**Kristenen
voor het
socialisme**

door

Jan De Smeed

"De scheiding tussen geloof en revolutie, tussen christendom en marxisme, is en blijft een van de meest tragische breuken uit de geschiedenis. Zij heeft de zin van het christendom verarmd en vervalst, zij heeft er de bevrijdende kracht van aan banden gelegd, zij heeft ertoe bijgedragen de werkende klassen te scheiden en dus te verzwakken." (1)

Kristendom en marxisme bleken lange tijd onverzoenlijk als vuur en water. Voor de kristenen vormden de kommunisten op de eerste plaats een anti-godsdienstige beweging en was kommunisme synoniem van een allesvernietigend kollektivisme en vertrapping van alle vrijheden. De kerkelijke hiërarchie veroordeelde het marxisme in zijn principes, het kapitalisme slechts in zijn buitensporigheden. De marxisten noemden, met Marx, godsdienst 'opium van het volk' en verweten de kerk haar constantinisme, het kristendom zijn filosofisch "idealistische" inspiratie, de theologie haar ideologische legitimatie van het liberalisme en de bourgeoismoraal.

De belangrijke en revolutionaire bijdrage van Marx en de marxisten voor de bevrijding van de armen en onderdrukten werd door de kristenen in het algemeen niet goed begrepen. Het subversief en kontestatair karakter van het evangelie bleef op vele momenten in de geschiedenis van het kristendom toegedekt.

- (1) : G.GIRARDI, "Kristenen voor het Socialisme, Waarom, waartoe?", verschijnt binnenkort in boekvorm bij KRITAK, Schruersvest 63, 3030 Heverlee. Naast dit werk van Girardi, waarvan wij dankbaar gebruik maakten, verwijzen wij wat literatuur i.v.m. de beweging K.v.S. betreft, o.m. naar J.DEBROUX' "Kristenen voor het Socialisme, een beweging op weg naar een volkskerk" in 'De Nieuwe Maand', XIX, 5, pp.309-330; een uitgebreid dossier van "La Revue Nouvelle" dat in september verschijnt; een artikel van J.MAMPUYS dat in "Streven" van oktober verschijnt; het "Manifest van Quebec"; het "Werkboek Kristenen voor het Socialisme"; G.GIRARDI, "Kristelijke liefde en revolutionair geweld", gepubliceerd door K.v.S. en "Kering" tweemaandelijks tijdschrift van K.v.S., abonnement: 100 BF te storten op rekening 402-9065921-07 van Kristenen voor het Socialisme, Consciencestr. nr.46, 2000 Antwerpen.

Toch zijn er een aantal groepen geweest die de scheiding tussen kristendom en revolutie wilden doorbreken. Een voorbeeld dat waarschijnlijk nog fris in het geheugen zit geprent is de 'dialogo tussen kristenen en marxisten' die in de jaren zestig belangstelling wekte.

Ofschoon de beweging 'Kristenen voor het socialisme' (K.v.S.) zich in de lijn van deze traditie bevindt, betekent zij anderzijds toch een breuk hiermee. Voor K.v.S. hoeft de aanwezigheid van kristenen in de opbouw van het socialisme zich voortaan niet meer te situeren op het niveau van een dialoog tussen tegen-gestelde groepen, noch van een taktisch of strategisch bondgenootschap. Zij beoogt een deelname op voet van gelijkheid aan de realisatie van een gemeenschap-pelijk doel. Socialisme is niet meer het monopolie van diegenen die zich a.h.w. 'van huis uit' socialist noemen.

Dit artikel is een poging om deze beweging, die een sterke ontwikkeling kent, een stuk te belichten. We behandelen achtereenvolgens de groei van de beweging in Latijns-Amerika en Europa, kristendom en K.v.S. in Vlaanderen, de nieuwe fundamentele stellingnamen die aan de beweging ten grondslag liggen, en eindigen met een paar bedenkingen over kristendom en ateïsme.

I. ONTSTAAN EN GROEI VAN DE BEWEGING.

De regionale en nationale verkiezingen in Italië (1975-1976) betekenen voor "traditioneel links" in ons land meestal de eerste kennismaking met het fenomeen K.v.S. Op een ogenblik dat de westerse kerk, een decennium na Vaticanum II, in volle crisis verkeert, duiken er plots groepen kristenen op van wie een militant dynamisme uitgaat, niet alleen op godsdienstig, maar vooral op politiek vlak.

In tegenstelling tot de traditie vindt dit fenomeen zijn oorsprong niet in de westeuropese kerk, maar vormt Latijns-Amerika en meer bepaald Chili de bakermat. Dit is niet toevallig. In een kontinent waar de scherpe klassentegenstellingen binnen het kapitalisme zich zo duidelijk en zo bloedig manifesteerden, betekende de overwinning van de Unidad Popular onder Allende een verregaande uitdaging voor de chileense kristenen.

A. Chili.

Reeds op 16 april 1971 publiceren tachtig priesters, voor het grootste deel werkzaam in de volkswijken, de 'verklaring van de tachtig', waarin ze hun solidariteit uitdrukken met het proces van opbouw van het socialisme in hun land. Een jaar later greep te Santiago de Chili tijdens UNCTAD III, de eerste internationale bijeenkomst plaats en werd de beweging K.v.S. als dusdanig opgericht. Meer dan vierhonderd kristenen uit alle landen van Latijns-Amerika, zowel priesters, religieuzen als leken, en een aantal waarnemers uit de V.S. en Europa bespraken de taak en de houding van de kristenen vandaag.

We vatten enkele hoofdlijnen van het slotdokument samen.

- Er bestaat geen specifiek kristelijke oplossing om het probleem van de honger en van de verdrukking te bestrijden. Er is immers geen alternatief voor de keuze tussen kapitalisme en socialisme, en bijgevolg bestaat er ook niet zoiets als 'de derde weg' die telkens door de kristendemokraten wordt verdedigd.
- Elke 'neutraliteitspretentie' of 'apolitieke opstelling' is uitgesloten en dit blijkt duidelijk vanuit de feitelijke konfrontatie, met een steeds onverbiddelijker wordende klassenstrijd.
- De revolutionaire optie is een keuze voor een globale verandering van de maatschappij, waarbij men de klassenstrijd als fundamenteel gegeven herkent en erkent.
- Het revolutionair engagement heeft tevens een kritische functie tegenover het kristelijk geloof. Het helpt de gelovigen inderdaad om de centrale temata van het Evangelie, zoals de bevrijdende kracht die uitgaat van een God die Liefde is, van Jezus' dood en verrijzenis, terug dynamisch te gaan doorleven in de eigen geschiedenis. (2)

De staatsgreep tegen Allende in september 1973 luidde voor heel wat linkse kristenen, evenals voor hun kameraden, een periode van diaspora in. In verschillende landen van Europa oefende hun komst een vruchtbare invloed uit bij het ontstaan en de uitbreiding en organisatie van de beweging K.v.S.

(2) : zie J.DEBROUX, gecit., art. p.310; en "Het volk is op weg ... en de christenen?", Kosmo-Story, 36, 1973, Sjaloom, Odijk (vereenvoudigde bewerking van het slotdokument).

B. Quebec 1975.

Drie jaar na Santiago heeft de beweging van kristenen, ingeschakeld in de bevrijdingsstrijd, zich uitgebreid en versterkt in heel de wereld. De tweede internationale en tevens eerste wereldsamenkomst te Quebec krijgt omwille van de gewijzigde internationale politieke situatie een meer klandestien karakter. Slechts 40 deelnemers, vooral uit Europa en Latijns-Amerika waren uitgenodigd, waaronder bisschop Sergio Mendez van Cuernavaca (Mexico), de protestantse teoloog G.Casalis, de Chileen Aroyo, de bevrijdingsteoloog B.Gutierrez uit Peru, prof.G.Girardi uit Italië en als enige vertegenwoordiger van België prof. F.Houtart, die het "socialisatieproces" van de kerken in Azië en Afrika schetste.

Uit het "Manifest van Quebec", dat zowat als het Charter van de beweging gaat functioneren, blijkt een nieuw internationaal bewustzijn zowel wat betreft de analyse van de wereldproblemen en de rol die de kerken daarin spelen, maar ook in verband met de strategie van verzet en de rol die de revolutionaire kristenen hierin spelen.

In het besluit lezen we :

Art. 31 : Een groeiend aantal kristenen van de vijf continenten integreren zich met de bevrijdingsstrijd van het volk. Stilaan vormen zij een belangrijke stroming die te herkennen is aan een nieuw zoeken naar geloof en naar nieuwe kerkvormen en dat binnen een politieke praktijk van proletarische en socialistische aard. Deze kristenen vormen in de onderscheiden landen verschillende basisbewegingen en basisgroepen. Zij willen helemaal geen "kristelijke" politieke partijen vormen en zullen dat ook nooit doen. Integendeel bewust dat de arbeidersbeweging één is en dat kristenen en marxisten zich moeten verenigen in een gemeenschappelijke strijd, zullen zij deel uitmaken van de proletarische partijen en van de volksorganisaties. Elk op zijn plaats zullen zij verspreid zijn in de politieke strijd, maar toch verenigd om op bijzondere manier een ideologische strijd te voeren op een beperkt front. Als gelovigen verenigen zij zich eveneens in kristelijke basisgemeenschappen vanwaar een bevrijdende evangelisatie wordt uitgedragen en het zaad gestrooid voor een volkskerk.

Zo ontstaat een kristendom dat verbonden is met de historische belangen van de arbeidersklasse en een alternatief biedt voor een "kristendom" dat ideologisch en structureel bondgenoot is van het heersende uitbuitingssysteem. De beweging KvS situeert zich binnen deze brede stroming, waaraan zij zich voedt, en in sommige landen groeit zij tot een organisch werktuig dat aan

de basis werkzaam is en tevens zijn publieke en sociale uitdrukking kent op nationaal en internationaal vlak".

C. Europa.

In maart 1974 kwamen de vertegenwoordigers van K.v.S.-groepen in Europa voor het eerst samen in Parijs. In maart 1975 had te Lyon een eerste "algemene" samenkomst plaats. Een zestigtal mensen vertegenwoordigden er zeven bestaande nationale groepen : Spanje (eerste Europese K.v.S.-beweging, opgericht in april 1973 in de klandestiniteit), Italië (september 1973), Spaanse emigratie (april 1974), Portugal (januari 1975), Nederland en België met twee delegaties Vlaanderen en Wallonië; en vier nationale groepen in opbouw (Duitsland, Oostenrijk, Frankrijk en Engeland).

Een verbindingskomitee werd opgericht, dat zich momenteel voornamelijk bezighoudt met de coördinerende werkzaamheden voor de voorbereiding van een Internationaal Symposium over de "kristendemocratische ideologie in Europa", dat doorgaat te Amsterdam in november van dit jaar.

De beweging ontwikkelt zich het snelst en het meest massaal in het zuiden van Europa. Daar treft men immers beide essentiële voorwaarden aan, waarop de beweging steunt : een ruime socialistische beweging (dus niet enkel een sociaal-democratie), en een kristendom met een politieke betekenis. Meer bepaald in Italië neemt de beweging momenteel het sterkst de vorm aan van een massabeweging. In die Europese landen waarde eerste voorwaarde niet aanwezig is, hebben de K.v.S.-groepen eerder het karakter van "bezinningsgroepen". Dit is o.m. het geval voor Vlaanderen zoals we verder zullen zien.

Deze ontwikkeling verloopt uiteraard niet zonder interne spanningen. Binnen de beweging zijn er twee hoofdrichtingen onder de militanten. Zij die de nadruk leggen op de politieke praktijk als noodzakelijke voorwaarde voor een mogelijke volkskerk, en zij die meer de nadruk leggen op de herontdekking van het geloof en de taak van de ideologische ontbolstering bij de katholieke massa. De discussie is vooral gevoerd in Italië n.a.v. de verhouding tussen de beweging K.v.S. en de kristelijke Basisgemeenschappen, en in Frankrijk tussen "Chrétiens Marxistes" en "Chrétiens Socialistes", o.m. naar aanleiding van de samenkomst

te Orléans waar de oprichting van de beweging K.v.S. in Frankrijk besproken werd.

De kristenen voor het socialisme zijn een verschijnsel dat zowel religieuze als politieke afmetingen aanneemt. Het spreekt vanzelf dat dit tegenstand oproept. Reactie komt er op de eerste plaats vanuit de kerkelijke hiërarchie. De begrensdheid van het "pluralisme" dat zij voorstaat blijkt duidelijk zodra er sprake is van een marxistische optie. Denken we aan de uitlatingen van de paus, de Osservatore Romano, la Civiltà Catholica en Radio-Vatikaan, n.a.v. de samenkomst te Quebec, het referendum over de echtscheiding of de verkiezingen in Italië. Ook in Frankrijk was de reactie van de bisschoppenkonferentie niet zo begeistert na de "oproep van Marchais" te Lyon (10 juni 1976). Uit een recent interview (27 augustus 1976), waarbij waarnemers van K.v.S. aanwezig waren, met een vikaris-generaal van kardinaal Poma (voorzitter van de Italiaanse bisschoppenkonferentie) blijkt dat het Vatikaan de beweging zeer aandachtig volgt, maar haar anderzijds vooralsnog niet veroordeelt, wat het wel doet met kristenen die onafhankelijk op de K.P.-lijsten opkomen.

Wanneer kristenen verklaren dat de wereld niet verdeeld is tussen gelovigen en ateiëten, maar tussen zij die profiteren van het kapitalisme en zij die er het slachtoffer van zijn, hoeft het geen betoog dat heel wat gevestigde belangengroepen in het verzet komen.

Tenslotte is het niet geheel zonder belang te vermelden dat K.v.S. in Italië ook door de K.P. in een eenmalige verklaring veroordeeld werd, 'omdat ze de identiteit van katholieken en marxisten in gevaar bracht'.

Ondanks haar spontaan karakter, haar zwakke organisatie en de tegenstand die zij ondervindt, neemt de beweging K.v.S. een snelle uitbreiding. Recent werden ook in Groot-Brittannië en de Skandinavische landen groepen opgericht. Zij lijkt wel te beantwoorden aan een tendens in de geschiedenis.

II. KRISTENDOM EN K.V.S. IN VLAANDEREN.

We bedoelen hier geen historische analyse te geven van de strijd tussen kerk en linkse krachten in Vlaanderen, noch van de plaats van de kristenen in de geschie-

denis van de sociale strijd. Het is er ons veeleer om te doen, uitgaande van een analyse van het kristendom in Vlaanderen, de groei en de objectieven van K.v.S. te beschrijven.

1. Van kerks katholicisme naar sociaal-kulturele kristenheid.

"Vlaanderen is aan het eind gekomen van een eeuwenlange periode van sociologisch kristendom : gesloten, beveiligend, konventioneel, stevig integrerend, niet zelden angstig, periodiek jansenistisch, meer op het verleden dan op de toekomst gericht, meer op de dood dan op het leven" (3). Een decennium geleden zag alles er voor de kerk uiterlijk nog heel rooskleurig uit. Opende het koncilie geen grote perspectieven op verandering en werd dit koncilie niet in belangrijke mate voorbereid vanuit Leuven?

Op dit ogenblik is de kerk evenwel in een diepe crisis gewikkeld. Voor sommigen ging het herdenken van geloof en kerk in de geest van de verworvenheden van de franse revolutie te ver (prototype : Mgr.Lefebvre), voor anderen niet ver genoeg. De terugslag van de crisis op het denken en handelen van gelovigen in Vlaanderen werd inmiddels genoegzaam door sociologen bestudeerd en vastgelegd in grafieken en tabellen.

In verband met deze onderzoeken willen we even stilstaan bij twee studies waarin interessante beschouwingen bij de huidige situatie van kerk en geloof in Vlaanderen worden gemaakt.

Vooreerst het werk van R.Masure en N.Moelissen 'Arbeiders en godsdienst'. (Centrum voor Arbeiderspastoraal, Brussel, 1974). De auteurs zetten een representatief onderzoek op bij de handarbeiders en bedienden van het A.C.V., naar de "C" van hun beweging. Aan het einde van hun studie geven ze enkele overwegingen met het oog op de toekomst. "De kerk beantwoordt het best aan het verwachtings- en cultuurpatroon van de economische en intellektuele middenlaag in onze maatschappij. Zij verricht hierdoor ongetwijfeld een belangrijke taak in onze kapitalistische samenleving : ze beveiligt de socio-ekonomische waarden van deze bepaalde bevolkingsgroep, en ze betekent voor hen "een warme thuis" te midden van de koude rationaliteit van onze verzakelijkte wereld. De ekonomische en intellektuele bo-

(3) : J.KERKHOF in "De Standaard" van 5 juli 1976: "Vlaanderen nog altijd voor Kristus?".

venlaag heeft deze beveiligende en emotionele steun niet nodig, terwijl de arbeidersklasse zich vreemd voelt t.a.v. dit burgerlijk-kerkelijk cultuurpatroon.

In hun studie "Godsdienst in Vlaanderen" (Davidsfonds, Leuven, 1976) komen J. Billiet en K. Dobbelaere tot gelijkaardige besluiten. Belangrijk is evenwel het nieuw fenomeen dat zij waarnemen (pp. 79-89). De deelname aan de kerkelijke praktijken en het aanvaarden van kerkelijke normen neemt voortdurend af, terwijl de deelname aan de katholieke 'wereld' (zuil) lichtjes vooruit gaat of minstens konstant blijft. Anders gezegd : de invloed van de kerk neemt af, maar de invloed van de katholieke wereld niet : van kerks katholicisme naar sociaal-kulturele kristenheid. Vanuit deze vaststelling formuleren zij de hypothesen dat de katholieke 'wereld' een surrogaat is voor de kerk, dat voor de nodige identifikatie zorgt. Hierin vervult de C.V.P. een sleutelfunctie. Zij claimt een 'kristelijk humanisme' dat een soort surrogaat kan zijn voor katholieken die niet meer op de kerk betrokken zijn, doordat het specifiek kristelijke gelijkgesteld wordt met het 'diepere', het 'echtere' en het 'vollediger' menselijke. (Zulks verklaart waarom uitgerekend in een tijd waarin een regerende partij aan de mensen toch wat preciesere dingen te melden moet hebben, de in politieke vaagheid badende slogan 'omdat mensen belangrijk zijn' wordt gelanceerd).

Het 'personalisme' vormt de filosofische basis van de C.V.P. die zich voorstelt als een soort derde weg naast het socialisme en het liberalisme. Klassensolidariteit is dus het cement dat arbeiders, bedienden, landbouwers, middenstand, leidinggevende en vrije beroepen, binnen de katholieke zuil o.l.v. de C.V.P., samenhoudt.

2. De beweging K.v.S. in Vlaanderen.

In de tweede helft van de jaren zestig groeide in Vlaanderen een nieuwe linkse generatie. De studentenkontestatie valt samen met, en trekt zich o.m. op aan de crisis van de burgerlijke waarden : gezin, seksualiteit, onderwijs, cultuur, kerk, eet- en leefgewoonten, kortom alles wordt in vraag gesteld. Naast de Counter-Culture, overgewaaid uit Amerika en Engeland, vormden de marxistische theorieën één van de ideologische aders waaruit de studentenbeweging zich voedt.

De opgang van de arbeidersstrijd sinds 1970 versterkt de radikaliserende. Een aantal gepolitizeerden sluiten zich aan bij de traditioneel-linkse organisaties,

een ander gedeelte organiseert zich in de ontluikende politieke vormingsbewegingen en aktiegroepen, of sympatiseert ermee. Het is voornamelijk binnen deze laatste categorieën dat zich een aantal kristenen bevinden die meer systematisch gaan nadenken over de band geloof en politiek, de sociaal-politieke impakt van de evangelische boodschap.

Het ontstaan van K.v.S. verloopt in de eerste plaats langs individuele initiatieven, die met wisselend sukses poogden kleine regionale werkgroepen op te richten. Dit in tegenstelling tot Wallonië, waar ze teruggaat op bestaande kristelijke basisgroepen die in dit politiek sterker geradikaliseerde landsgedeelte actief waren - o.m. op het vlak van het A.C.W. (4).

Reeds in december 1973 kwamen te Antwerpen een dertigtal mensen bijeen, die zich vanuit de chileense ervaring bezinden over kristendom en socialisme. Een rechtstreeks gevolg hiervan was dat zich in 1974 lokale K.v.S.-groepen gingen vormen o.m. te Antwerpen en Gent. 1975 wordt dan het jaar van een reeks informele kontakten tussen de bestaande groepen en de nieuwe die waren opgerezen. Dit mondde uit in de oprichting van een nationaal Uitvoerend Komitee en het officieel toetreden tot K.v.S.-Europa. De groei van de beweging maakte het mogelijk in mei 1976 een eerste nationaal weekend te houden te Herentals, gevolgd door een eerste nationale manifestatie op 22 mei ter gelegenheid van de jaarlijkse herdenking van Rerum Novarum te Antwerpen, waar 8.000 pamfletten werden uitgedeeld met een aantal pertinente vragen i.v.m. het motto 'gelijk geluk'. Andere belangrijke initiatieven in de voorbije periode waren verder het vertalen of samenstellen, en publiceren van een aantal werken (zie voetnoot 1), en het boven de doopvont houden van "Kering", het tweemaandelijks tijdschrift.

J.Mampuyts vat de huidige werking als volgt samen :

"Wanneer wij nu meer algemeen de activiteiten van de verschillende K.v.S.-groepen bekijken, dan valt deze al dadelijk uiteen in twee soorten. Vooreerst is daar de interne werking : de leden van de verschillende groepen moeten allen nog veel leren, zowel op het vlak van de politiek-ideologische vorming als op het vlak van een nieuwe bevrijdende lezing van het evangelie. Dit leerproces wordt voortgestuwd binnen eigen studie- en discussiegroepen. Aan de andere kant is daar de werking naar buiten : deze

(4) : Voor een uitgebreide analyse van de beweging "Chrétiens pour le Socialisme" (C.P.S.) zie het vermelde dossier in "La Revue Nouvelle".

valt op haar beurt in twee soorten uiteen. Van uit alle mogelijke groepen, organisaties of parochies wordt gevraagd om de beweging te komen voorstellen. Deze aanvragen zijn op dit ogenblik zo talrijk dat met moeite aan elk hiervan kan voldaan worden. Het publiek loopt van gezinsgroepen over K.W.B.-afdelingen naar het Nationaal Centrum voor Arbeiderspastoraal van het ACW tot en met een afvaardiging van de Kommunistische Partij van België. Anderszijds proberen de regionale groepen zelf mee te werken aan plaatselijke initiatieven of bieden zij zichzelf aan om eucharistievieringen te verzorgen in het kader van de vastenwerking. In Vlaanderen is K.v.S. dan ook zeker niet in de eerste plaats een beweging die revolutionaire kristenen groepeert, die op hun beurt geëngageerd zijn in bestaande 'revolutionaire' organisaties. Veeleer gaat het hier om een mobiliserende idee, die aan 'ideologische ontbolstering' wil doen binnen de katholieke zuil". (5)

Zoals we boven zagen, is de impakt van de kristen-(sociaal)demokratie die de klassensolidariteit predikt nog zeer groot in Vlaanderen. De dialoog op het niveau van de basis met groepen kristelijke arbeiders, bedienden en kleine middenstanders die in hun strijd nog geremd worden door de kristelijke ideologie, is daarom een prioritaire opdracht.

Als K.v.S. houden we tevens een voet in de kerk, omdat we weigeren het evangelie in handen te laten van de heersende klasse en omdat we aanwezig willen blijven bij het revolutionair potentieel hier verzameld. Binnenkerkelijke organisaties als Broederlijk Delen bijvoorbeeld, werden progressieve bondgenoten. Alhoewel hun optreden in zekere mate beperkt is doordat Broederlijk Delen als kerkelijke organisatie de burgerlijke moraal niet radikaal in vraag stelt, kunnen zij toch nuttig werk verrichten. Als 'kristenen voor het socialisme' binnen de kerk weten we dat het instituut interne contestatie vanuit een kristelijke positie moeilijker verdraagt dan kritiek van buitenuit. Tot nu toe heeft de kerkelijke hiërarchie zich nog niet in het openbaar uitgelaten over K.v.S.

In de komende periode wordt het doorbreken van het marginaal en elitair karakter dat ons tot nu toe in Vlaanderen kenmerkt, een belangrijke stap. In de mate dat we hierin slagen, betekenen we een belangrijke service aan links en groeien we naar een volkskerk.

(5) : Zie J.MAMPUYS, dat in het oktobernummer van "Streven" verschijnt.

III. GRONDOPTIES.

Welke fundamentele stellingnamen liggen aan de beweging K.v.S. ten grondslag ? Het nieuwe dat aan het groeien is, kunnen we slechts duiden vanuit de tegenstelling met het oudere en dieper ingewortelde Constantijnse aspekt van onze kerk(A). Vanuit de grondlijnen van de bevrijdingsteologie als theoretische verantwoording van het zoeken naar een nieuwe geloofsbeleving beschrijven we vervolgens de eigen positieve dynamiek van K.v.S.(B)(6).

A. De kerk in haar Constantijnse dimensie.

Volgens Girardi is de logika van de Constantijnse kerk het best te vatten door er het drievoudig fundament van bloot te leggen (7).

1. Politieke optie.

Het edikt van keizer Constantijn (Milaan, 313) vormt een breekpunt in de kerkgeschiedenis. De godsdienst, geboren uit de terechtstelling van Jezus van Nazareth, godsdienst die jarenlang in de klandestiniteit heeft moeten leven en omwille van de Blijde Boodschap werd vervolgd, wordt nu officieel door het staatsapparaat erkend en gelegitimeerd. In 392 wordt het kristendom zelfs staatsgodsdienst.

Deze historische gebeurtenis is van beslissende betekenis geweest voor gans het verdere verloop van kristelijk denken en van kerkelijke aktie. Het beschavingswerk dat de kerk doorheen de geschiedenis ontgensprekelijk en vaak daadwerkelijk verricht heeft, zal er dus meestal op gericht zijn het bestaande systeem te vermenselijken, maar nooit om het radikaal in vraag te stellen. Daar waar de grondslagen van het kapitalisme werden verdedigd, werd het socialisme niet in zijn 'afwijkingen', maar in zijn principes zelf aangevallen.

(6) : Dit hoofdstuk steunt nagenoeg volledig op het reeds vermelde werk van G.GIRARDI " Kristenen voor het Socialisme, waarom, waartoe?"

(7) : Het denkpatroon van Mgr.Lefebvre past volledig binnen dit kerkbeeld.

2. Antropologische optie.

Het maatschappelijk beeld dat aldus nagestreefd wordt, veronderstelt tevens een welbepaald mensbeeld : de mens van recht en orde. Voor dit menstype bestaat zijn ontplooiing er in een voorgegeven norm te realiseren, nl. deze die overheersend is in zijn maatschappij, zij het de familie, de burgerlijke samenleving of de kerk. Zijn fundamenteel kenmerk is de onderworpenheid aan de regel waaraan men de aspiraties die ermee tegenstrijdig zijn moet opofferen, inbegrepen het streven naar vrijheid. Dit is niet te scheiden van een zeker respect voor, en vereenzelviging met de autoriteit die de wet voorstelt, en tendeert men naar een voorkeur voor sterke regimes.

Voor de recht en orde-mens vindt de grootheid van God zijn bevestiging in de kleinheid van de mens. Hij predikt de religie van de tempel en de wet, die Jezus bestreed.

3. Theologische fundering.

Het religieuze principe dat de politieke en antropologische optie van de kerk steeds weer zal legitimeren, is het primaat van het spirituele op het tijdelijke. Dit primaat betekende o.m. dat de kerk in naam van het geestelijke, meende eigen oplossingen te kunnen aanreiken voor typisch profane domeinen zoals de kristendemocratie op het vlak van de politiek.

Tijdens de meest progressieve periode die de kerk tot nu toe heeft gekend (tweede Vatikaans Concilie) kende dit primaat een nieuwe interpretatie. Onder invloed van de sekularisatiebeweging werd de autonomie van het tijdelijke erkend. Men erkende dat het evangelie geen concreet maatschappijbeeld aanreikt. Men ging meer spreken over de transcendentie van het geestelijke en over de kritische afstand die het geloof diende te bewaren tegenover het tijdelijke. Het is niet langer namens een kristelijke politiek, maar namens het geloof en het evangelie dat de kerk vandaag haar kritische functie vervult. Hierbij weigert ze echter revolutionaire opties van marxistische inspiratie en tegelijk het pluralisme dat ze in andere gebieden verkondigt.

B. K.v.S. - een 'scheppende' keuze

Vanuit de bevrijdingsteologie onderkent Girardi een driedubbele vernieuwing van de grondopties :

1. Een nieuwe politieke keuze.

De gelovige zal het "Bemin uw naaste als u zelf" politiek gestalte dienen te geven in een daadwerkelijke partijkeuze voor de armen, voor de verdrukten. Het evangelie zet hem hiertoe aan, is hier de motor, maar biedt hem geen uitgewerkte gedragspatronen die hij naleven kan. Zijn keuze zal hij moeten konkretiseren aan de hand van het politiek wetenschappelijk materiaal dat hem in deze tijd voor handen ligt.

Het instrument dat onze maatschappij in haar uitbuitingsmechanismen het meest precies analyseert, is voor de bevrijdingsteologie het marxisme. Niet als een nieuw dogma, een nieuwe kode, maar wel als een analytisch apparaat, d.w.z. als het geheel van methoden die tot een systematisch en wetenschappelijk geheel werden en worden uitgewerkt, en onze maatschappij in haar tegenstellingen ontleden.

2. Keuze voor een nieuw mensbeeld.

Vanuit een bevrijdende lezing van het evangelie (8) stellen we vast dat Jezus in zijn leven en prediking twee vormen van geloofsbeleving tegenover elkaar heeft gesteld : de mens van recht en orde tegenover de mens van de vrijheid. Doorheen de nieuwe godsdienst die hij ons aanreikte, opende hij het perspectief van de Vrije Mens. De mens die zich strijdbaar opstelt tegen alles wat hem verknecht.

(8) : Als een interessante poging tot een historisch-materialistische lezing van een evangelie, verwijzen we naar M.CLEVENOT, "Approches Matérialistes de la Bible", Le Cerf, 1976.

3. Een nieuwe theologische keuze.

Wat hebben dit nieuwe mensbeeld en deze nieuwe politieke optie - tenslotte elementen die niet typisch godsdienstig zijn - te maken met het religieuze karakter van het kristendom ?

In de bevrijdingsteologie krijgt het tijdelijke principieel voorrang op het geestelijke. De wezenlijke opdracht voor de gelovige is de klassenstrijd te strijden - ook hij bevindt zich door zijn geboorte in de klassenstrijd! - en mee te vechten voor een betere wereld. Zijn eigen taak als gelovige wordt dan bijkomstig, in die zin dat ze helemaal in het verlengde ligt van zijn roeping als mens.

In het brandpunt van de strijd, van het revolutionair engagement aan de zijde van de armen zal hij pas gaan ervaren wat het Rijk Gods kan betekenen. Wellicht is het ook enkel vanuit deze strijdsituatie dat het zin heeft te zeggen dat het Rijk Gods en de revolutie toch niet hetzelfde zijn.

IV. KRISTENDOM EN ATEISME. (9)

De groeiende aanwezigheid van kristenen bij de opkomst van het socialisme vormt een nieuw gegeven dat meteen nieuwe problemen schept voor de wetenschappelijke analyse van het godsdienstig fenomeen zoals het zich feitelijk voordoet. De traditionele band tussen revolutionair engagement en ateïsme wordt hierdoor immers in vraag gesteld. Deze aanwezigheid legt uiteindelijk de historisch gegroeide linkse organisaties de taak op hun theorieën in gesekularizeerde termen te herdenken, meer bepaald het op grond van het historisch materialisme in vraag stellen van de onherleidbaarheid van de kristelijke ervaring.

(9) : Het is geenszins de bedoeling een filosofisch betoog te ontwikkelen, wel een paar bedenkingen te formuleren i.v.m. de band tussen marxistisch materialisme en ateïsme. Een meer uitvoerig stuk wordt hieraan gewijd door G.GIRARDI, in "Théorie et Praxis de la Pensée Marxiste", onuitgegeven cursus.

Middels een historisch materialistische analyse van het evangelie, van de geschiedenis en van de hedendaagse strijd, lijkt het mogelijk een verband aan te duiden tussen revolutionaire ervaring en kristendom, zowel nu als in het verleden. Hiertoe plaatsen we ons in de optiek van het 'dialektisch', niet het 'mechanistisch' historisch materialisme. Dit materialisme erkent de beslissende invloed van de produktiewijze, maar bevestigt evenzeer dat de kulturele, religieuze, politieke ... sfeer een zekere autonomie kennen.

Vanuit de ervaring met het religieuze fenomeen in de 19de eeuw, is het best te begrijpen dat Marx en met hem de marxistische traditie de godsdienst zagen als een systeem van projekties, een aliënatie. Zij besloten hiertoe niet vanuit een wetenschappelijke analyse, maar hebben de wetenschappelijke analyse overschreden en filosofische noties ingevoerd. We aanvaardden het historisch materialisme als wetenschappelijke theorie en zijn filosofische en kulturele implicaties, maar alleen de implicaties van deze wetenschap. Hiertoe hoort niet het ontologisch materialisme en dus het ateïsme, ook al bestaat er een hele marxistische traditie die deze beschouwen als verbonden met de wetenschap. Stellen dat de economische instantie de fundamentele instantie is om de maatschappij te analyseren is één zaak, stellen dat aan de oorsprong van het universum zich de stof bevond is een andere.

BESLUIT.

De geschiedenis biedt de kristenen vandaag meer dan ooit de kans op een creatieve manier hun oorspronkelijke inspiratie terug te vinden en nodigt hen uit om op een zo beslissend ogenblik al hun historisch gewicht aan te wenden om het socialistisch projekt te steunen. Deze keuze is ongetwijfeld tegenstrijdig : voor de revolutie, binnen een kontra-revolutionaire beweging als de kerk ?

Het is een tegenstrijdigheid die de kristenen voor het socialisme zelf niet gezocht hebben, maar waarin zij zijn terecht gekomen op het ogenblik dat zij ervan overtuigd geraakten dat de waarheid van God slechts op een authentieke wijze te vinden is doorheen de waarheid over de mens. Zo beleven zij een nieuwe ervaring, die wellicht één van de rijkste en meest creatieve van onze tijd is : ervaren hoe de politieke radikalizatie en de religieuze radikalizatie in dezelfde richting (kunnen) wijzen.

Deze kristenen zien de officiële kerk als een deel van de aliënerende supra-structuur van de kapitalistische maatschappij. Zij vragen dan ook aan hun marxistische kameraden niet enkel hun politieke keuze te respekteren als partij-gangers van de armen, maar tevens schroom te hebben voor hun eigen "démarche" die leiden moet van het klassieke katholicisme naar een authentieke volkskerk.

* Kontaktadres : Blijde Inkomststraat 60, 3000 Leuven.

GESCHIEDENIS VAN DE EUROPESE ARBEIDERSBEWEGING,

deel I tot 1914, van de hand van Dr.L.Michielsen. Het boek is aan zijn tweede druk toe, wat zowel de noodzaak van een goed handboek, als het sukses van dit werk bevestigt. Prijs 2de druk : 225 F.

En er zijn goede vooruitzichten dat deel II dit jaar nog van de persen zal rollen.

BESTEL OOK ONZE KLEINERE BROCHURES :

LENIN, EEN KORTE BIOGRAFISCHE SCHETS (50 F.)

HET COMMUNISTISCH MANIFEST, MARX/ENGELS (30 F.)

Stortingen op postrekening 000-0944464-72 van het F.Masereel Fonds,1000 Brussel, met vermelding van de gevraagde titel(s).

DE KOMMUNISTISCHE PARTIJ VAN BELGIE EN HET SOVJET-DUITS NIET-AANVALSPAKT

DE PERIODE VAN AUGUSTUS 1939 TOT JULI 1941

de licentiaatsverhandeling van Rudi Van Doorslaer, die hij aan de Rijksuniversiteit van Gent indiende. Bijna 300 bladzijden, verlucht met illustraties en politieke kaarten van België. Prijs : 450 F.